

A DOKUMENTÁCIÓ TERVEZÉSÉRŐL ÉS SZERVEZÉSÉRŐL A FEJLŐDŐ ORSZÁGOKBAN

Nemzetközi szimpózium, Bad Godesberg,
1967. november 28-30.

Balázs Sándor

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

A fejlődő országok könyvtárügyi kérdéseivel már több nemzetközi és nemzetközi jellegű konferencia és tanácskozás foglalkozott. Ugyanígy nemzetközi szinteken már többször érintették a fejlődő országok dokumentációs szervezetének problémáit is. Ezek a tanácskozások azonban általában abból a szemszögből foglalkoztak a napirendjükön szereplő pontokkal, hogy az iparilag fejlett országok milyen segítséget nyújthatnak a fejlődő országok könyvtárainak és dokumentációs szerveinek kialakításához és fejlesztéséhez.

Az 1967. november 28-30. között Bad Godesbergben megrendezett szimpózium, amely szintén a fejlődő országok dokumentációs kérdéseivel foglalkozott, célkitűzéseiben merőben különbözött a régebbi hasonló tárgyú nemzetközi megbeszélésektől. A szimpózium címében megjelölt témát abból a szempontból tárgyalta, hogy a fejlődő országoknak maguknak milyen feladataik és lehetőségeik vannak saját dokumentációs szervezetük megtervezésében és megszervezésében.

A szimpóziumot a Nemzetközi Dokumentációs Szövetség fejlődő országokkal foglalkozó bizottsága /FID/DC/, a Fejlődő Országok Német Alapítványa /Deutsche Stiftung für Entwicklungsländer/ és a Német Dokumentációs Társaság /Deutsche Gesellschaft für Dokumentation/ együttesen szervezte. A háromnapos üléseken az említett szervezetek vezetői /dr. LÁZÁR Péter, Dr. Dieter DANCKWORTT és Prof. Dr. Helmut ARNTZ/ felváltva elnököltek és vezették a 32 meghívott résztvevő vitáját.

A szimpóziumon

dr. BALÁZS S. /Magyarország/

A fejlődő országok intézményeinek szerepe a dokumentáció tervezésében, szervezésében és fejlesztésében című általános bevezető előadása után az alábbi előadások hangzottak el:

B. EL FANI /Tunisz/

A nemzeti könyvtár és a nemzeti bibliográfia szerepe

Ph. RAPPAPORT /Nigéria/

A könyvtárak fejlesztése Nigériában

Dr. T. GLADSTEIN /Izrael/

Felsőoktatási intézmények szerepe

Prof.Dr.H.ARTZ /NSzK/
Dokumentalisták oktatása

G.SWABEY /Anglia/
Mezőgazdaság: kutatási és fejlesztési intézmények és társaságok szerepe

Dr.H.WOOSTER /USA/
Ipar: kutatási és fejlesztési intézmények és társaságok szerepe

Dr.A.PÉREZ-VITORIA /UNESCO/
Dokumentációs központok a fejlődő világban

Z.KOSIOR - W.WOJCIECHOWSKA /Lengyelország/
Az állam és a kormányzati szervek szerepe

S. von LEDEBUR /NSzK/
Országos információs clearing-house szerepe a fejlesztési területek területén

Az előadásokat minden esetben igen élénk és színvonalas vita követte, melynek során az előadók válaszoltak a feltett kérdésekre. Az elhangzottak alapján a szűkebbkörű program-bizottság összeállította a szimpózium ajánlásait, amit a résztvevők az alábbi végleges formában fogadtak el:

AJÁNLÁSOK

Tekintettel arra, hogy - egyrészt - az általános gazdasági és társadalmi fejlődés az alapja a könyvtári és dokumentációs szolgáltatások kialakításának és támogatásának és, hogy - másrészt - a jól megalapozott és kialakított könyvtári és dokumentációs szolgáltatások közvetlenül hozzájárulnak az egyes országok gazdasági és társadalmi fejlődéséhez, a Szimpózium a következőket ajánlja:

1. A dokumentációs igények elemzése

A UNESCO segítse elő egy afrikai, egy ázsiai és egy latin-amerikai fejlődő országban az országos dokumentációs központok vagy hálózatok kialakítására vonatkozó dokumentációs igények elemzését. A vizsgálat eredményét - a fejlődő országok dokumentációs igény-vizsgálatának mintájaként - széles körben terjeszteni kell.

2. Az országos központ feladatai

Országos Bibliográfiai és Dokumentációs Központokat kell a fejlődő országokban létesíteni a következő központi feladatok elvégzésére:

az országos tájékoztatási rendszer megszervezése, koordinálása és fejlesztése;

az országban hozzáférhető tudásanyagra vonatkozó központi katalógusok felállítása;

a tájékoztatás forrásait képező dokumentumok beszerzésének koordinálása a felesleges párhuzamosságok kiküszöbölése és a rendelkezésre álló pénzügyi eszközök eredményesebb felhasználása céljából;

a könyvtárosok és dokumentalisták oktatásának koordinálása;

tanácsadás a tájékoztatásügy országos kérdéseiben;

kiegészítő technikai szolgáltatások nyújtása /reprográfiai szolgáltatásokat lásd 3. pont, fordítási szolgálatot lásd 4. pont/.

3. Reprográfiai szolgáltatások

A dokumentumok és az információk beszerzési és terjesztési nehézségeinek áthidalása céljából a fejlődő országokban központi reprográfiai szolgáltatásokat ajánlatos szervezni. A Központi Reprográfiai Szolgálatot az Országos Bibliográfiai és Dokumentációs Központ keretében ajánlatos felállítani. A UNESCO ajánlásainak és a helyi szükségleteknek megfelelően az ilyen szolgálat költségei évente 25 000 - 50 000 dollárt tesznek ki. A reprográfiai személyzet kiképzése meg kell hogy előzze az ilyen szolgálat létrehozatalát.

4. Fordítási szolgálat

Az Országos Bibliográfiai és Dokumentációs Központ keretében ajánlatos megszervezni a Fordítások és Fordítók Központi Nyilvántartását, amely terjedjen ki a megkezdett és már elvégzett hazai fordításokra. A Központi Nyilvántartást ajánlatos ellátni a fordításokra vonatkozó nemzetközi és külföldi jegyzékekkel úgy, hogy az érdekelteknek felvilágosításokat tudjanak nyújtani az országban és külföldön található fordítások lelőhelyéről. A helyi igényeknek megfelelően a Központi Nyilvántartás szolgáltatásait fordítói iroda is kiegészítheti.

5. Oktatás

A könyvtárosok és dokumentalisták, az oktatók és a dokumentáció felhasználóinak oktatása fontos részét képezi a fejlesztési segélypolitikának. Szükség van a fejlődő országokbeli könyvtárosok és dokumentalisták szakmai státusának olyan jellegű megjavítására, amely lehetővé teszi megfelelően képzett munkaerők bevonását a könyvtári és dokumentációs munkákba.

Ajánlatos, hogy a FID olyan gyakorlati oktatási terveket készítsen, amelyek például és ajánlasként szolgálhatnak az illetékes szervek és alapítványok részére. A fejlődő országok feladata, hogy az oktatók részére megfelelő helyeket és a dokumentalisták, valamint könyvtárosok részére ösztöndíjakat létesítsenek. A segélyprogramok ösztöndíjai között a nemzetközi és nemzeti intézmények létesítsenek

ösztöndijakat a könyvtárosok és dokumentalisták részére éppugy, mint ahogy biztosítanak más szakemberek részére.

Ajánlatos külön figyelmet fordítani az információs lehetőségek felhasználóinak oktatására /rövid bevezető tanfolyamok formájában köztisztviselők, mérnökök, egyéb szakemberek és egyetemi hallgatók számára/. A fejlett országokban tanuló fejlődő országokbeli diákok részére ugyancsak kívánatos dokumentációs előadások rendezése.

6. Közvetlen kapcsolatok

A fejlődő országok részére igen lényeges a dokumentáció olyan formában való megszervezése, hogy a dokumentációs szolgáltatások szoros és állandó kapcsolatokat létesítsenek a hivatalos és magán felhasználókkal. A dokumentalistáknak operatív módszereikkel folyamatosan alkalmazkodniuk kell a felhasználók igényeihez. Kívánatos, hogy a FID segítse elő a felhasználókat közvetlenül támogató szolgáltatási módszerek alkalmazását célzó irányelvek közzétételét.

7. Kötelese példány törvény

Igen kívánatos kötelese példány gyűjtemények létrehozása abból a célból, hogy biztosítva legyen az egy országban megjelenő összes kiadványok hozzáférhetősége és azért, hogy bátorítsa egy-egy ország szerzőit a kiadói tevékenység fokozására. A Kötelese példány törvény biztosítja a kiadók copyright jogát, és viszonzásul megköveteli a kiadványok egy példányának beszolgáltatását a Nemzeti Könyvtárba. A UNESCO és az IFLA javasolhatja az egyes kormányoknak kötelese példány törvények előkészítését.

8. Regionális együttműködés

Különösen ajánlatos regionális FID bizottságok megalakítása, mivel ezek a nemzetek közötti szervezetek nagyban elősegíthetik az azonos területi egységekhez tartozó országok dokumentációs kapcsolatait, és ezáltal hatékonyan tudják támogatni az országos dokumentációs rendszerek fejlesztését.

9. Címjegyzékek

Tekintve, hogy sok fejlődő ország nem tudja, hol, mikor és hogyan kérhet technikai segítséget, ajánlatos, hogy a segílyt nyújtó államok mindegyike címjegyzékeket adjon közre, amely felsorolja a fejlesztési segíly különböző területein számbajövő intézményeket. Ajánlatos, hogy a nyugateurópai OECD /Organization for Economic Co-operation and Development/ Fejlesztési Központja segítse ilyen címjegyzékek közreadását és hasonló célú bibliográfiák kiadását.

10. Dokumentációs irodalom

A UNESCO-t és más nemzetközi szervezetet rá kell bírni arra, hogy növeljék és szélesítsék a fejlődő országok dokumentációs kérdéseivel

foglalkozó dokumentumok példányszámát és terjesztését, és ugyanakkor gyorsítsák meg az ilyen jellegű anyagok kiadását.

11. A dokumentáció a fejlesztési programok része

Szervezett dokumentációs rendszer hiányában az országos fejlesztési programok keretében a népgazdaság különböző szektorai nem tudnak megfelelő információs bázisra támaszkodni. Éppen ezért ajánlatos, hogy a tervezésért felelős kormányzati szervek gondoskodjanak országos koordinált tájékoztatási hálózat kiépítéséről az országos fejlesztési program általános költségvetése keretében. Megfelelő százalékos összeg előirányzata ilyen célokra biztosíthatja a dokumentációs rendszerhez szükséges pénzügyi fedezetet és a szakképzett munkaerőket. A FID/DC dolgozzon ki erre vonatkozó általános irányelveket.

12. A fejlődő országok legtöbbszörében pénzügyi és valutáris okokból komoly nehézségekbe ütközik az irodalom beszerzése. Célszerű ezért, hogy a könyvtárak és a dokumentációs központok állománygyarapításának segítése szerepeljen a fejlesztési segélyekben. Az irodalom nemzetközi cseréjére vonatkozó egyezményeket szintén meg kell tervezni.

Kívánatos, hogy a kormányok által e célra kijelölt intézmények számára folyószámlát nyissanak a fejlesztési alapok terhére, amit mikromásolatok és fotomásolatok beszerzésére használhatnak fel. A fejlett országok könyvtárai felé irányuló ilyen jellegű kérések kielégítésére felhasznált összegeket a fejlesztési segély lebonyolítását intéző szerv biztosíthatja.

A szimpózium szervezői vállalták, hogy az ajánlásokat eljuttatják az összes érdekelt szervekhez és intézményekhez, s így remélhető, hogy a Bad Godesberg-i tanácskozás a jövőben hasznos gyakorlati eredményeket is fog hozni a fejlődő országok dokumentációs munkájának megindításában és fejlesztésében.

BALÁZS, S.: Documentation Planning in Developing Countries. International Symposium, Bad Godesberg, 28-30. November 1967

The symposium was organized by the Committee for Developing Countries of the International Federation for Documentation /FID/DC/, in co-operation with the Deutsche Stiftung für Entwicklungsländer and the Deutsche Gesellschaft für Dokumentation at Bad Godesberg /Federal of German Republic/ on 28 to 30 November 1967.

Altogether 10 lectures were delivered at the meetings attended by 32 invited experts. The lectures and the subsequent discussions concentrated on the responsibilities of government agencies and private organizations of the developing countries in the field of planning and development of documentation.

The participants of the symposium accepted twelve recommendations which, after having been submitted to the competent authorities, may give practical support to the improvement of the documentation services in developing countries.

"" ""

БАЛАЖ, Ш.: Проектирование и организация информации в развивающихся странах. Международный симпозиум, Бад Годесберг (ФРГ), с 28 по 30 ноября 1967г.

Комитет развивающихся стран Международной Федерации по документации /FID/DC/ совместно с организациями Deutsche Stiftung für Entwicklungsländer (Германский фонд для развивающихся стран) и Deutsche Gesellschaft für Dokumentation (Германское общество по документации) провели в Бад Годесберге (ФРГ) от 28 до 30 ноября 1967г. симпозиум по планированию и организации информации в развивающихся странах.

В течении трех дней заседаний, на которых приняли участие 32 приглашенных специалиста, было прочитано 10 докладов. Доклады, также как и последовавшие за ними выступления и дискуссии были посвящены задачам, возлагаемым на различные государственные и частные организации развивающихся стран по планированию и организации, а также и дальнейшему развитию информационных работ.

Участники симпозиума приняли 12 рекомендаций, передача которых компетентным международным организациям окажет практическую помощь делу документации развивающихся стран.

: , :

BALÁZS.S.: Planung und Organisation der Dokumentation in Entwicklungsländern. Internationales Symposium, Bad Godesberg, 28-30. November 1967

Das Komitee für die Entwicklungsländer des Internationalen Verbandes für Dokumentation /FID/DC/ veranstaltete gemeinsam mit der Deutschen Stiftung für Entwicklungsländer und der Deutschen Gesellschaft für Dokumentation ein internationales Symposium über die Planung und Organisation der Dokumentation in den Entwicklungsländern in Bad Godesberg /Bundesrepublik Deutschland/ vom 28. bis 30. November 1967.

An der dreitägigen Beratung nahmen 32 eingeladenen Fachleute teil. 10 Vorträge und die anschließenden Diskussionen befassten sich mit den Aufgaben der verschiedenen zentralen und sonstigen Stellen und Organisationen der Entwicklungsländer im Aufbau und in der Planung der Dokumentationsdienste in ihren Ländern.

Die Teilnehmer des Symposiums nahmen 12 Empfehlungen an, welche - den zuständigen Stellen zugeleitet - die praktische Förderung der Dokumentation in den Entwicklungsländern bezwecken.